

Výroční zpráva Sdružení Krajina za rok 2001

Kdo jsme	1
O činnosti.....	1
Lesní mravenci.....	2
Natura 2000.....	2
Péče o louky.....	3
Netopýři.....	3
Obojživelníci.....	3
Stromy.....	4
Příležitostné akce.....	4
Co se chystá.....	4
Koho hledáme.....	4
Finanční zpráva za rok 2001.....	5
Rozpočet na rok 2002.....	6
Poděkování.....	6

Kdo jsme ...

Sdružení Krajina vzniklo 28. března 2001. Je nevládní neziskovou organizací, jejímž posláním je aktivně přispívat ke zlepšení stavu přírody, krajiny a životního prostředí v České republice. Ačkoliv jde o organizaci formálně velmi mladou, její činnost má již dlouholetou tradici. Sdružení je totiž pokračovatelem základní organizace Českého svazu ochránců přírody 71/15 a občanského sdružení Sphagnum - ekologická společnost.

Činnost ZO ČSOP 71/15 byla zaměřena převážně na odbornou problematiku i praxi ochrany lesních mravenců a netopýřů. Poslední tři roky svého působení zaštiťovala odborný program Formica pro celé území Moravy, a pravidelně pečovala o více než dva a půl tisíce (!) mravenišť. Působení společnosti Sphagnum již od roku 1993 zahrnovalo mnoho oblastí praktické péče o přírodu i práci s veřejností. K jejím největším úspěchům patří zřízení informačního centra ochrany přírody s vlastní filmotékou, knihovnou a periodikem Drosera. Věříme, že se nám ve Sdružení Krajina spojenými silami podaří tato dědictví dále rozvíjet.

Záměrem Sdružení je odborně zajišťovat periodickou péči o krajinu, poskytovat v této oblasti konzultace, být organizací, za kterou budou vidět přínosné výsledky. K dosažení svých cílů Sdružení Krajina navázalo spolupráci s řadou odborníků i institucí. Zvláštní zmínku si zaslouží jistě Akademie věd ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Správa CHKO ČR. Oboustranně velmi přínosná je zejména spolupráce se správou CHKO Žďárské vrchy, která již byla zakotvena i smluvně. Nelze zde bohužel vyjmenovat všechny partnery, ač jim jsme neméně zavázáni. Naše sdružení působí na území deseti okresů ve čtyřech krajích, a všude nalézáme důležité spolupracovníky. Přes velký územní rozsah naší činnosti se snažíme nepraktikovat ochranu přírody „na dálku“. Vždy klademe důraz na spolupráci s místními lidmi, a ve většině oblastí, kde působíme, naši členové bydlí.

Sídlo naší organizace se nachází v obci Počítky na území CHKO Žďárské vrchy. Nejvyšším orgánem je sněm, který schvaluje stanovy a volí radu. Ta zabezpečuje běžný chod organizace a jmenuje manažera odpovědného za odbornou činnost, organizaci příznivců a realizaci projektů. Statutárním zástupcem je předsedkyně Mgr. Marie Neubauerová. Sdružení Krajina má 12 členů a zaměstnává jednoho pracovníka na plný úvazek.

O činnosti

Aktivity Sdružení Krajina jsou členěny do několika programů. Každý program je řízen garantem, který zajišťuje organizaci a odbornou úroveň projektů. Programy jsou organizovány jako víceleté, vždy se snahou dosáhnout alespoň regionálně významných efektů. Některé projekty, vyplývající z krátkodobých potřeb a možností, ovšem nejsou zařazeny do žádného programu. Souhrnně jsou nazvány Příležitostné akce. V roce 2001 Sdružení Krajina působilo především na území krajů Vysočina, Olomouckého, Brněnského a Pardubického.

LESNÍ MRAVENCÍ

garant: Mgr. Milan Daďourek

Lesní mravenci (podrod *Formica s. str.*) jsou vyhláškou č. 395/92 Sb. zařazeni mezi zvláště chráněné živočichy. V posledních desetiletích

jejich početnost výrazně poklesla. Zdravá silná mraveniště se stala vzácností. Přitom význam lesních mravenců pro schopnost samoregulace lesních ekosystémů je nesporný. Tam, kde se nacházejí, jsou lesní mravenci nejžravějšími predátory škodlivého hmyzu. Také jejich často opomíjený

půdotvorný význam je značný. Koncentrují organickou hmotu, urychlují její rozklad, provzdušňují půdu, zlepšují její strukturu atd.

Již od roku 1997 provádíme pravidelnou péči o populace lesních mravenců na lokalitách Rodlen (přírodní památka, okres Šumperk, kraj Olomoucký), Šebeň (okres Žďár n. S., kraj Vysočina), Hlubočky, Svatý Kopeček a Zdiměř (okres Olomouc, kraj Olomoucký) s přibližně 2 700 mraveništi. Zaměřujeme se na praktickou ochranu hnízd i na výzkum zákonitostí vývoje dílčích populací. Na všech jmenovaných lokalitách jsme zpracovali inventarizační průzkumy. Při ročních kontrolách sledujeme dopady managementových zásahů, stav mravenišť, jejich úmrtnost a vznik nových hnízd. Mezi praktická opatření, která provádíme, patří zejména uvolňování mravenišť z

podrostu a odstraňování buřene z jejich bezprostředního okolí. Překrývání klestem nebo přenosnými kryty slouží jako ochrana proti nadměrným útokům žlut. V případě potřeby také asanujeme části hnízd napadené plísní, provádíme záchranné odsuny mravenišť a jejich oddělkování. Šíření mravenců, tam kde je to vhodné, napomáháme např. odchytom a kontrolovaným pářením pohlavních jedinců, samičkami pak posilujeme cílové populace. Důležité jsou též zásahy prováděné na zmírnění důsledků těžby dřeva.

V roce 2001 jsme zkontrolovali stav hnízd na všech výše jmenovaných lokalitách. Na Zdiměři a Šebeni jsme provedli odstranění buřene. Praktická opatření byla realizována i na přírodní památce Rodlen. Zároveň byl zevrubně hodnocen vývoj této lokality, vliv těžebních zásahů, šíření populace a úspěšnost předchozích opatření (zahrnující i oddělkování, ochranu kryty a klestem, fixaci hnízd na svazích atd.). Péče o Rodlen zatím jednoznačně přináší zlepšování stavu mravenišť, a to i přes enormní napadání žlutami. Populace projevuje stabilnější vývoj a potenciál k šíření. V uplynulém roce jsme svůj zájem rozšířili i na několik dalších, vesměs drobných, výskytů. Přední místo mezi nimi zaujímají Babolky (okres Blansko, kraj Brněnský) s více než 400 mraveništi.

NATURA 2000

garant: Mgr. Petra Mikešová

Natura 2000 je soustava zvláště chráněných území evropského významu.

Práce na vymezení soustavy Natura 2000 představují celoevropské mapování vegetace v krajině a její zařazení do vegetačních jednotek (biotopů). Návrh území vhodných na začlenění do této soustavy, který vzejde z tohoto mapování, je nutným předpokladem vstupu naší republiky do Evropské unie.

Sdružení Krajina provádělo v tomto roce mapování uvnitř CHKO Žďárské vrchy, a to v lokalitách Ochoza u Nového Města na Moravě, Bratroňovice u Skleného (okres Žďár n.S., kraj Vysočina) a Kameničky (okres Chrudim,

kraj Pardubický). Celková rozloha lokalit, na nichž jsme zpracovali podrobné mapování byla 2600 ha a na 215 ha jsme provedli mapování kontextové. To představovalo plných 28% plochy zmapované v roce 2001 na celém území CHKO Žďárské Vrchy. V rámci mapování jsme také provedli inventarizační průzkumy rostlin na dvaceti vybraných lokalitách I. zóny odstupňované ochrany CHKO.

PÉČE O LOUKY

garant: Mgr. Petra Mikešová

Velkou část rozlohy I. zóny CHKO Žďárské vrchy zaujímají vlhké rašelinné louky. Jde o společenstva cenná z pohledu celé České republiky a ve Žďárských vrších patří bez nadsázky k tomu nejhodnotnějšímu. V dobrém stavu jsou tyto louky velmi atraktivní nejen z přírodovědeckého ale i z estetického hlediska. Utvářejí ráz místní krajiny, dokreslují její atmosféru. Většina z těchto luk však není díky svému podmáčenému charakteru a nekvalitní píci obhospodařována. Druhově bohatá rostlinná společenstva,

kteřá se zde nalézají, vyžadují pro udržení pestrosti pravidelné kosení. V případě nedosta-tečné péče dochází k mizení vzácných druhů rostlin, k zarů -stání luk náletem a k celkové degradaci společenstev. Správa CHKO sice na kosení luk přispívá, nemá

však dostatečný ob-jem finančních pro-středků.

Abychom pomohli při řešení této neutěšené situace, uskutečnili jsme přípravu k získání dotace na kosení vybraných luk v I. zóně CHKO ze Státního fondu životního prostředí. Pronajali jsme si pozemky, na nichž se tyto louky nachází. Tento krok byl nezbytnou podmínkou účasti v dotačním řízení. Na SFŽP jsme podali projekt s žádostí o finanční podporu na zajištění managementových prací na 24 ha námi pronajatých pozemků. V současné době máme v nájmu pozemky o rozloze více než 40 ha a o dalších jednáme. V příštím roce zpracujeme podobný projekt, který bude zahrnovat naše zbývající plochy. Péče o cenná luční společenstva se stane jednou z našich hlavních aktivit.

NETOPÝŘI

garant: Mgr. Tomáš Bartonička

Zástupci letounů (kam patří netopýři a vrápenci) jsou v ČR zvláště chráněni. Velmi důležitou podmínkou jejich ochrany je jejich studium. Výsledky terénního výzkumu mohou přispět k navržení praktických možností jejich ochrany a ke stanovení různých druhů jejich ohrožení. V minulosti se zájem chiropterologů soustředil především na zimoviště netopýřů (krasové oblasti, důlní díla). Až v posledních letech se do zorného pole dostávají i jiné biotopy: nivy řek, intravilány sídel a další.

Naše skupina se zaměřovala především na studium letové aktivity a faunistické průzkumy několika oblastí. V minulosti jsme se věnovali studiu letové aktivity netopýřů v nivě řeky Moravy, v intravilánu měst Olomouce a Jablonce nad Nisou, v biotopech na vrchu Třesín a v lužních lesích biosférické rezervace (BR) Pálava a soutoku Moravy a Dyje. Dále jsme prováděli studium společenstva zimujících netopýřů ve starých štolách na Olomoucku a chiropterologický výzkum Hranické oblasti. Na faunisticky zaměřených pracích jsme se podíleli na území navrženého rozšíření BR Pálava, v CHKO Litovelské Pomoraví a CHKO Český ráj. Na Jablonecku a Liberecku jsme spolupracovali s pracovní sekci Netopýř ZO ČSOP 36/02 při SCHKO Jizerské hory.

V letošním roce byl těžištěm naší práce výzkum netopýřů v Mladečských jeskyních a hodnocení podmínek pro jejich hibernaci v této oblasti. Ukázalo se, že Mladečské jeskyně svým teplým mikroklimatem poskytují vhodné zimoviště kriticky ohroženému vrápenci malému a řadě druhů netopýřů. Blízkost biotopově pestrého vrchu Třesína nabízí dostatečný počet ukrytů především pro tzv. dutinové druhy. Jedinečná kombinace lužního lesa a vápencového krasu vytváří bohatou potravní základnu. Zjištěná aktivita samců netopýra rezavého a hvízdavého svědčí i o významu stanoviště na migračním tahu.

OBOJŽIVELNÍCI

garant: Mgr. Milan Dad'ourek

Obojživelníkům a jejich ochraně jsme se příležitostně věnovali již v dřívějších letech. Teprve nález významného rozmnožovacího stanoviště málo známé a kriticky ohrožené žáby blatnice skvrnitě v roce 1999 však vedl k rozvinutí tohoto zájmu v pravidelnou činnost. Naším záměrem je zmapovat ohrožená výskytiska vzácnějších druhů obojživelníků na Žďársku a přispět k jejich kontrole a údržbě.

V roce 2001 jsme na zakázku Agentury ochrany přírody a krajiny ČR zpracovali průzkum výskytu obojživelníků na vybraných lokalitách CHKO

Žďárské vrchy. V celkem 12 rybnících na 8 různých místech bylo zjištěno několik vzácnějších druhů: např. rosnička zelená, čolek obecný, čolek horský. Mezi jednotlivými lokalitami však panovaly velké rozdíly. Zjevné bylo především plošné osídlení skokanem krátkonohým. Důležitý byl nález larev kriticky ohroženého čolka velkého.

Mimo výše zmiňovaný průzkum pokračovalo pátrání po blatnici skvrnitě. Byl opětovně potvrzen její početný výskyt na lokalitě nalezené v roce 1999. Nově byla objevena v nedalekém nedávno revitalizovaném Brožově rybníku – spolu s mnoha dalšími druhy. Na rok 2002 již byla podána žádost na MŽP na podporu zevrubného průzkumu přílehlé oblasti. Je možné, že blatnice se zde vyskytuje podstatně početněji. Život této žáby probíhá totiž velmi skrytě a proto snadno uniká pozornosti.

STROMY

garant: Mgr. Hana Daďourková

Stromy ve volné krajině plní mnoho funkcí. Produkují kyslík, zachycují prachové částice, zadržují v prostředí vodu, snižují hlučnost, mají značný protierozní význam, poskytují hnízdiště ptákům atd. Plní ovšem i funkci historickou, kulturní a estetickou. Krajinný obraz je výrazně určen jejich množstvím a rozmístěním.

Již v minulosti jsme realizovali různé krajinnotvorné projekty. V roce 2001 jsme navázali výsadbou stromů do volné krajiny a aktivní účastí na akci pořádané Výzkumným ústavem lesního hospodářství a myslivosti ve Zbraslavi: Tisíc nových stromů pro 3. tisíciletí.

Počátkem října jsme vysadili smíšenou jednořadou alej podél silnice ze Samotína na Krátkou (CHKO Žďárské

vrchy). K výsadbě jsme použili javory, jeřáby, břízy a růže, což jsou dřeviny v místě původní, navazující na stávající dřevinnou vegetaci. Koncem října jsme se také podíleli na výsadbě "Stromů milénia" - byly vysazeny tři javory kleny před novou budovou Správy CHKO Žďárské vrchy. Akce se zúčastnili i zástupci města Žďáru n. S. a okresního úřadu.

PŘÍLEŽITOSTNÉ AKCE

Každým rokem se vyskytne několik možností k rozšíření činnosti Sdružení Krajina i mimo naše tradiční oblasti působnosti. V loňském roce jsme s Domem dětí a mládeže ve Žďáru nad Sázavou spolupracovali při přípravě programu oslav Dne Země. Kromě toho byl zahájen projekt Zastavení v krajině, který vznikl za účelem zatraktivnění kulturní krajiny v okolí města Žďáru nad Sázavou. Záměrem je rozestavit na vybraná místa několik dřevěných soch. Projekt podpořilo město a sochař p. Uhlíř.

Pro potřeby státní ochrany přírody jsme zpracovali několik odborných průzkumů. Jedním bylo botanické hodnocení louky v místě plánované výstavby rodinných domků v Pohledci u Nového Města na Moravě. Jiným byl průzkum zoobentosu na třech rybnících poblíž Nového Města. Akcí zděděnou po společnosti Sphagnum bylo vysazení střevole potoční a odlov nepůvodních druhů ryb v tocích Staviště a Medlovka.

Co se chystá...

Příští rok bude ve znamení organizace kosení luk. To vyplývá z toho, co již bylo řečeno. Stejně jako fakt, že budeme pokračovat v péči o lesní mravence a v ostatních programech. Ale co dál? Jaké jsou vize?

Cítíme, že v překotné reorganizaci naší činnosti, která proběhla v roce 2001, zeslábl jeden z hlavních prvků naší práce. Práce s lidmi. Vždyť naše činnost by měla sloužit především lidem a jejich dobrému pocitu z přírody. Proto připravujeme besedy s místními občany a obnovení služeb informačního centra ochrany přírody při SCHKO. Navazujeme spolupráci s organizacemi zabývajícími se naplňováním volného času dětí (např. DDM ve Žďáře n.S.) a v budoucnu bychom rádi zpracovali projekt na uspořádání školy v přírodě zaměřené na ekologickou výchovu. Kromě toho chceme přispět k řešení praktických problémů místních občanů při péči o své okolí a nabídnout poradenství při získávání finanční podpory – zejména z Programu péče o krajinu MŽP.

Koho hledáme

Vyhlížíme dobrovolníky a brigádníky, kteří by nám pomohli s realizací projektů zaměřených na péči o vlhké louky v I. zónách CHKO Žďárské vrchy. Bude se jednat o kosení luk a odklizení trávy, popřípadě o vysekávání

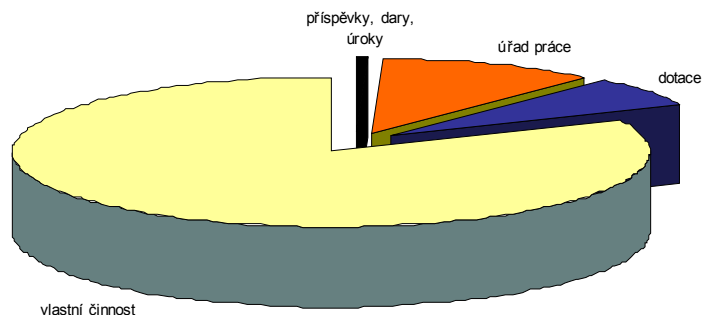
části náletových dřevin nebo o obnovu drobných stružek, odvádějících povrchovou vodu. Hledáme zájemce kteří umějí zacházet s křovinořezem nebo motorovou pilou a další nadšence, kteří se nebojí tvrdé práce a rádi by udělali něco pro naši přírodu. V ovládní hrábí vás rádi zaškolíme.

Oceníme též nabídku ke spolupráci odborníky na determinaci a management různých skupin živočichů i rostlin. Zveme mezi sebe nové příznivce i zájemce o členství. Uvítáme dary na naši činnost v jakékoliv výši a budeme si vážit spolupráce se sponzory uznalými k naší práci.

Finanční zpráva za rok 2001

Příjmy:

Členské příspěvky a dary	1 382,- Kč
Úroky	173,- Kč
Úřad práce	34 902,- Kč
Projekty	19 130,- Kč
- dotace	253 505,- Kč
- vlastní činnost	309 092,- Kč
Příjmy celkem	

Rozpis příjmů na projekty:

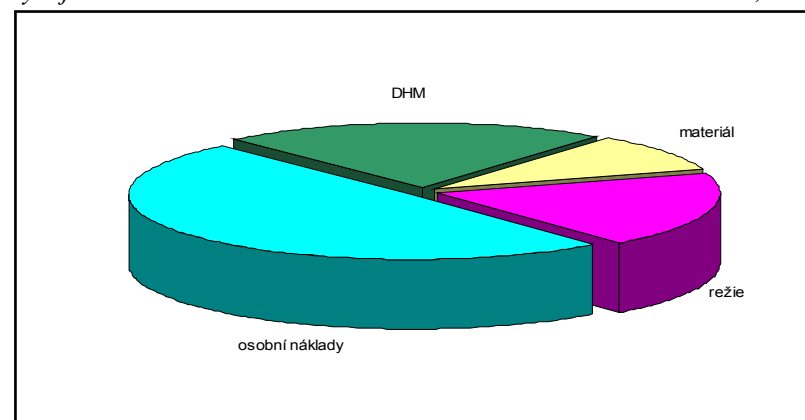
Dotace	- Program péče o krajinu MŽP ČR	8 000,- Kč
	- Ministerstvo zemědělství ČR	3 000,- Kč
	- obecní samospráva	8 130,- Kč
Vlastní činnost	- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR	189 960,- Kč
	- Správa CHKO ČR	37 000,- Kč
	- okresní úřady	25 000,- Kč
	- firmy	1 545,- Kč

Obrat jednotlivých programů:

Lení mravenci	31 675,- Kč
Natura 2000	173 960,- Kč
Netopýři	15 000,- Kč
Obojživelníci	16 000,- Kč
Stromy	11 000,- Kč
Příležitostné akce	25 000,- Kč

Výdaje:

Osobní náklady	100 141,- Kč
Drobný hmotný majetek	44 962,- Kč
Materiál	19 256,- Kč
Režie	38 253,- Kč
Výdaje celkem	202 612,- Kč

Rozpis režijních nákladů:

Poplatky	1 602,- Kč
Kancelářské potřeby, poštovné	2 169,- Kč
Cestovné	6 061,- Kč
Služby	5 751,- Kč
Autoprovoz	11 488,- Kč
Nájemné z pozemků	2 127,- Kč
Režie různé	9 055,- Kč

Dosažený hospodářský výsledek:

106 480,- Kč

Komentář:

Stejně jako v minulých letech převažovaly příjmy z vlastní činnosti, tj. práce prováděné zpravidla na smlouvu o dílo. Zatímco dříve však většina těchto příjmů plynula do programu Lesní mravenci, v roce 2001 se těžiště dočasně přesunulo na nový program Natura 2000. Již v příštím roce však lze předpokládat největší obrat v programu Péče o louky. Na něj zatím neplynuly žádné příjmy a proto není uveden v přehledu obratu jednotlivých programů.

Rozpočet na rok 2002

Každoročně je výsledný rozpočet závislý především na úspěšnosti realizace jednotlivých projektů. Proto je schvalován spíše návrh kostry příjmů a výdajů, který může být podle okolností měněn. Příjmy i výdaje jsou uvažovány v maximalizované podobě. Velký nárůst rozpočtu oproti minulým letům je dán především realizací nového programu Péče o louky (předpokládaný objem cca 500 tis. Kč).

Příjmy:	890 300,- Kč
Úřad práce	15 000,- Kč
Členské příspěvky a dary	23 000,- Kč
Úroky	2 000,- Kč
Projekty	850 300,- Kč
- z toho dotace	495 700,- Kč
služby	354 600,- Kč
Výdaje:	885 300,- Kč
Daně a poplatky	5 000,- Kč
Nájemné z pozemků	15 000,- Kč
Úroky z překlenovacího úvěru	48 000,- Kč
Vedení účetnictví	6 000,- Kč
Režie provozního oddělení	27 000,- Kč
Přímé náklady na projekty	784 300,- Kč
- z toho osobní náklady na zaměstnance	156 000,- Kč
Předpokládaný hospodářský výsledek:	5 000,- Kč

Poděkování

Děkujeme všem členům Sdružení Krajina, příznivcům a spolupracovníkům, kteří nás podporovali v naší práci. Zejména děkujeme těm, kteří nám v roce 2001 přispěli finanční podporou, a tím nám umožnili vůbec realizovat naši činnost:

Ministerstvo životního prostředí ČR, Ministerstvo zemědělství ČR, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa CHKO Žďárské vrchy, Správa CHKO Litovelské Pomoraví, okresní úřad Šumperk, magistrát města Olomouce, městský úřad Žďár nad Sázavou, sochař p. Uhlíř.

Děk patří také všem, kteří nám pomohli s uskutečněním projektů:

ZO ČSOP Bory, gymnázium Humpolec, Státní fond životního prostředí ČR, Správa chráněných krajinných oblastí ČR, Krajský úřad kraje Vysočina, Krajský úřad Pardubického kraje, Okresní úřad Pelhřimov, Okresní úřad Chrudim, Okresní úřad Žďár nad Sázavou, Lesní správa Nové Město na Moravě, AOPK ČR středisko Olomouc, AOPK ČR středisko Havlíčkův Brod, Dům dětí a mládeže Žďár nad Sázavou, Mgr. O. Popelová, Mgr. F. Lysák, manželé Konvalinkovi, manželé Vaškovi, Mgr. J. Lánová, M. Nešporová, firma Procom, A. Vele, P. Kříž, Bc. V. Křížová, Mgr. J. Novosádová, Mgr. J. Bělohávek, Ing. F. Klimeš, Ing. K. Rosecký, Mgr. J. Sedlák, manželé Vránovi a všichni ostatní, jež nám jakkoliv pomohli.

V neposlední řadě bychom chtěli zvláštní díky věnovat vlastníkůům pozemků, kteří svým pochopením umožnili zahájit program Péče o louky:

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Územní pracoviště Chrudim Pozemkového fondu ČR, Územní pracoviště Žďár nad Sázavou Pozemkového fondu ČR, Ústav biologie obratlovců Akademie věd ČR, obec Dědová, obec Kameničky, manželé Brázdovi, P. Laštůvka, J. Dopitová a Z. Tůmová.

Děkujeme.

Vydalo: Sdružení Krajina

Zpracovali:

Mgr. P. Mikešová, Mgr. M. Daďourek, Bc. V. Křížová, Mgr. T. Bartonička

Ilustrace: Blanka Klempířová

Počet výtisků: 100 ks

© 2001

Vytištěno na recyklovaném papíře